

Νίκος Σουβατζής

Ψηφίδες ομορφιάς σε έναν άσχημο κόσμο

Κείμενα για την ποίηση

Νίκος Σουβατζής

**Ψηφίδες ομορφιάς σε έναν άσχημο
κόσμο**

Κείμενα για την ποίηση

Πειραιάς 2023

Πρόλογος

Αγάπησα την ποίηση γιατί μισώ την ασχήμια. Όταν λέω ασχήμια εννοώ την κακία, την αγένεια, την έλλειψη σεβασμού, τη χυδαιότητα, την κακογουστιά, την αμορφωσιά, τη βλακεία. Ό,τι κάνει τη ζωή να μοιάζει φτηνή.

Όσο μισώ την ασχήμια άλλο τόσο πιστεύω ακράδαντα πως κάποτε η ομορφιά θα επικρατήσει. Μέχρι να γίνει όμως αυτό πώς μπορώ να αντιμετωπίσω την ασχήμια που συναντώ καθημερινά;

Επιστρέφοντας κάθε φορά σε αγαπημένους στίχους και αγαπημένα ποιήματα, σε μικρές ψηφίδες ομορφιάς. Γιατί αυτό είναι η ποίηση: Ψηφίδες ομορφιάς σε έναν άσχημο κόσμο.

Ο δικός μου Καββαδίας ή πώς ανακάλυψα την ποίηση

Βρισκόμαστε στο 1992. Μερικούς μήνες πριν έχουν κυκλοφορήσει οι «Γραμμές των οριζόντων» του Θάνου Μικρούτσικου, σε ποίηση Νίκου Καββαδία. Εγώ, έφηβος τότε, ακούω στο ραδιόφωνο τον Γουίλλυ με τη φωνή του Βασίλη Παπακωνσταντίνου. Ήταν ένα πρωτόγνωρο άκουσμα που αμέσως με μάγεψε. Ήταν μια παλιά ναυτική ιστορία που θα μπορούσαμε να ακούσουμε από έναν ηλικιωμένο ναυτικό. Οι στίχοι με ταξίδευαν νοσταλγικά στο παρελθόν, αλλά ταυτόχρονα ακούγονταν πολύ σύγχρονοι. Χωρίς να έχω τότε καμία επαφή με την ποίηση, κατάλαβα ενστικτωδώς ότι αυτό που άκουγα ήταν ένα μελοποιημένο ποίημα. Λίγες μέρες μετά περνώντας έξω από ένα δισκοπωλείο είδα τον δίσκο στη βιτρίνα. Στο εξώφυλλο απεικονιζόταν ένα καράβι να πλέει στη θάλασσα. Αμέσως συνδέθηκα στο μυαλό μου οι στίχοι του Γουίλλυ με την εικόνα του καραβιού.

Αγόρασα τις «Γραμμές των οριζόντων», αλλά και τον «Σταυρό του νότου», που ήταν ο πρώτος δίσκος του Μικρούτσικου με μελοποιημένα ποιήματα του Καββαδία. Άκουγα τους δίσκους ξανά και ξανά και ταξίδευα σε εξωτικά νησιά, σε μακρινές θάλασσες, σε πολύβουα λιμάνια, στα μπαρ των ναυτικών, σε παλαιοπωλεία γεμάτα θησαυρούς. Η φαντασία μου ζωντάνευε τους ήρωες των ποιημάτων. Είχα ανακαλύψει έναν καινούργιο κόσμο, χωρίς σύνορα, γεμάτο με συναρπαστικές περιπέτειες. Λίγο καιρό μετά αγόρασα το «Μαραμπού» και ύστερα το «Πούσι» και το «Τραβέρσο». Και έτσι ξεκίνησα να διαβάζω ποίηση.

Πολύ σύντομα είχα διαβάσει και τις τρεις συλλογές και είχα αρχίσει να μαθαίνω απ' έξω τα αγαπημένα μου ποιήματα. Ενδιαφερόμουν για οτιδήποτε είχε σχέση με την ποίηση του Καββαδία. Για τον Γκόγια, τον Σαγκάλ και άλλους ζωγράφους, για τη ναυτική ορολογία, για τόπους όπως το Τζιμπουτί και το Άντεν.

Φανταζόμουν τον εαυτό μου πρωταγωνιστή των έμμετρων ιστοριών που διάβαζα. Οι τροπικές ασθένειες, τα ορμητικά κύματα που κατάπιναν ολόκληρα καράβια, τα ναυάγια, φάνταζαν στο μυαλό μου σαν αμελητέοι κίνδυνοι μπροστά στη γοητεία της ναυτικής ζωής. Τα ιστορικά γεγονότα όπως η σφαγή στο Δίστομο απ' τους ναζί και η δολοφονία του Λόρκα, που παρεμβάλλονταν στις ναυτικές περιπέτειες, αλλά και η τρυφερότητα με την οποία αναφερόταν στη μάνα που περιμένει με αγωνία τα νέα του γιου της, στον σύντροφο στα ταξίδια που έφυγε απ' τη ζωή, σε νεανικούς έρωτες, έκαναν την ποίηση του Καββαδία ακόμα πιο ενδιαφέρουσα και αγαπητή. Με ταξίδευε, αλλά ταυτόχρονα με προβλημάτιζε και με συγκινούσε. Όλες αυτές οι απίστευτες περιπέτειες είχαν κάτι πολύ ανθρώπινο και οικείο. Αυτός ο άγνωστος κόσμος που αποκαλυπτόταν μπροστά στα μάτια μου, έφερνε στην επιφάνεια πτυχές του εαυτού μου που δεν είχα ανακαλύψει.

Κάνα δυο χρόνια μετά άρχισα να πολιτικοποιούμαι και να διαβάζω Ρίτσο, Λειβαδίτη, Αναγνωστάκη, Κατσαρό, Χικμέτ, Λόρκα, Μαγιακόφσκι, Μπρεχτ. Στα φοιτητικά μου χρόνια έκανα και τις πρώτες απόπειρες να γράψω ποίηση. Αγαπώ πολλούς ποιητές και πολλές ποιήτριες. Πάντα όμως ο Καββαδίας θα έχει μια ξεχωριστή θέση στην καρδιά μου, γιατί ήταν αυτός που με μύησε στην ποίηση. Η σχέση μου με την ποίησή του είναι βιωματική. Ξαναδιαβάζω τα ποιήματά του με την ίδια νοσταλγία που ανακαλώ στη μνήμη μου μια φοιτητική εκδρομή. Και κάθε φορά το μυαλό μου ταξιδεύει σε έναν κόσμο μαγικό.

Κραυγάζοντας στο σκοτάδι

Φανταστείτε έναν άνθρωπο που το μυαλό του δεν ησυχάζει ποτέ. Τις νύχτες στριφογυρίζει νευρικά στο κρεβάτι και δεν καταφέρνει να κοιμηθεί παρά με το πρώτο φως της ημέρας. Αλλά και ο ύπνος του είναι εξίσου ανήσυχος. Ένας ύπνος στον οποίο κυριαρχούν οι εφιάλτες. Μέρα και νύχτα το μυαλό του μοιάζει με μια φουρτουνιασμένη θάλασσα που δεν γαληνεύει ποτέ. Ταξιδεύοντας νοερά απ' το παρελθόν στο παρόν και το μέλλον το χρώμα που κυριαρχεί σ' αυτό το ταξίδι είναι το μαύρο. Χιλιάδες «πώς» και «γιατί» περιμένουν απαντήσεις, χιλιάδες «αν» διαμορφώνουν διαφορετικές εκδοχές της ζωής του και του κόσμου. Νιώθει όμως εγκλωβισμένος στην πραγματικότητα, δέσμιος των επιλογών του, της αδυναμίας του, των παθών του. Η καρδιά του είναι πλημμυρισμένη από συναισθήματα ανάλογα με τους εφιάλτες που κυριαρχούν στον ύπνο του και το μαύρο που κυριαρχεί στα ταξίδια του μυαλού του. Θλίψη, οργή,

πόνος, πικρία, φόβος, αγωνία. Συναισθήματα που αν και είναι γνώριμα στον καθένα είναι δύσκολο να μοιραστούν. Όσα νιώθει και όσα σκέφτεται τα κρατάει μέσα του. Όσπου γίνονται ένα κουβάρι χωρίς αρχή και τέλος.

Ένα βράδυ την ώρα που όλοι κοιμούνται βγάζει μια κραυγή. Είναι ο μόνος τρόπος να εκφράσει αυτά που κρύβονται στην καρδιά και το μυαλό του. Είναι μια πράξη σχεδόν ενστικτώδης που μπορεί και να μην έχει λογική. Ξέρει ότι λίγοι θα τον ακούσουν και ακόμα λιγότεροι θα τον καταλάβουν. Η κραυγή του μπορεί να ενοχλήσει κάποιους, μπορεί να παρερμηνευθεί, να παρεξηγηθεί. Όμως έχει καταφέρει να βγάλει από μέσα του, έστω και για λίγο, αυτά που τον πνίγουν. Έχει καταφέρει να διώξει από πάνω του έστω και ένα μικρό μέρος απ' το βάρος που συνθλίβει τη ζωή του. Και θα βρεθούν κάποιοι άνθρωποι που αυτή η κραυγή θα αγγίξει κάποιες ευαίσθητες χορδές τους και κάποιοι άλλοι που θα νιώσουν σαν να

βγαίνει απ' το δικό τους στόμα, αλλά και αυτοί που θα προσπαθήσουν να φανερώσουν όσα κρύβει.

Η ποίηση είναι σαν μια κραυγή στο σκοτάδι. Σκέψεις που δεν φανερώθηκαν, λόγια που έμειναν στη σιωπή, συναισθήματα που δεν μοιράστηκαν, βασανισμένα «πώς» και «γιατί», αμέτρητα «αν», ατέλειωτες νύχτες, πάθη και αδυναμίες, όνειρα και εφιάλτες μετατρέπονται σε στίχους. Σε στίχους που κάποιος μπορεί να μην διαβάσουν ποτέ. Σε στίχους που μπορεί να ενοχλήσουν, να παρερμηνευθούν, να παρεξηγηθούν αλλά, το σημαντικότερο, θα αγγίξουν κάποιους ανθρώπους.

Πώς γεννιέται ένα ποίημα

Ας υποθέσουμε ότι γνωρίζεις μια μεγάλη απογοήτευση, ότι περνάς μια μεγάλη στεναχώρια, ότι γεύεσαι μια μεγάλη πίκρα και όλα αυτά έρχονται να προστεθούν σε αμέτρητες άλλες απογοητεύσεις, στεναχώριες και πίκρες. Ας υποθέσουμε ότι έχεις και μια ευαισθησία παραπάνω. Ας υποθέσουμε, επίσης, ότι έχεις και μια κλίση στον γραπτό λόγο. Πριν ακόμα βάλεις τις σκέψεις σου σε μια σειρά, ένας στεναγμός βγαίνει απ' τα χείλη σου. Αρχίζουν να σχηματίζονται στο μυαλό σου οι πρώτες λέξεις. Οι λέξεις σχηματίζουν έναν στίχο και οι στίχοι ένα ποίημα. Το γράφεις σε ένα χαρτί και τότε ένα μικρό, έστω, μέρος απ' το βάρος που σου πλακώνει το στήθος φεύγει από πάνω σου. Επικοινωνείς με τους άλλους, αλλά είναι σαν να χρησιμοποιείς έναν κώδικα που δεν γνωρίζουν όλοι. Μέσα απ' τους στίχους σου μεταφέρεις συναισθήματα. Όσοι προσπαθήσουν να ερμηνεύσουν το ποίημά σου σαν να ήταν ένα δοκίμιο, για

παράδειγμα, θα αποτύχουν γιατί χάνουν την ουσία. Για να το καταλάβουν πρέπει να έχουν την ίδια ευαισθησία με σένα. Να μπορούν να νιώσουν. Θλίψη, πόνο, όλα αυτά τα συναισθήματα που σε εμπνέουν.

Κάπως έτσι θα περιέγραφα σε αδρές γραμμές τη γέννηση ενός ποιήματος. Το παρόν κείμενο είναι προσωπικό, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν αφορά και άλλους ανθρώπους, διαφορετικά δεν θα είχε λόγο ύπαρξης. Όπως επίσης δεν σημαίνει ότι τα συναισθήματα που αποτελούν πηγή έμπνευσης προέρχονται μόνο από γεγονότα που αφορούν άμεσα στη ζωή του γράφοντα. Άλλωστε η ποίηση που θέτει στο κέντρο του σύμπαντος τον ποιητή και τις υπαρξιακές του αγωνίες δεν μ' ενδιαφέρει, ούτε με αφορά. Στον δικό μου ποιητικό κόσμο πρωταγωνιστούν οι άνθρωποι που αγωνίζονται για τη ζωή και το δίκιο. Και όπως προανέφερα, για να καταλάβει κανείς την ποίηση δεν χρειάζεται ούτε ιδιαίτερη μόρφωση, ούτε πολύ υψηλή νοημοσύνη. Το μόνο που

χρειάζεται είναι ευαίσθησία. Αν δεν την έχει είναι σαν να προσπαθεί να αποκρυπτογραφήσει τον δίσκο της Φαιστού. Τόσο απλά είναι τα πράγματα και ταυτόχρονα τόσο δύσκολα. Γιατί ενώ υπάρχουν οι προϋποθέσεις για να γραφτεί ποίηση, ζούμε σε μια αντιποιοτική εποχή. Στην πραγματικότητα όμως όλες οι εποχές είναι αντιποιοτικές. Πιστεύω όμως ακράδαντα ότι «Κάποτε θα αποδίδουμε δικαιοσύνη μ' ένα άστρο ή μ' ένα γιασεμί, σαν ένα τραγούδι που καθώς βρέχει παίρνει το μέρος των φτωχών».

Υ.Γ. Οι στίχοι εντός των εισαγωγικών είναι του Τάσου Λειβαδίτη.

Αποκωδικοποιώντας την ποίηση

Κάποτε, έχοντας συσσωρεύσει για μεγάλο διάστημα μέσα μου πολλή θλίψη και πολλή οργή, έγραψα ένα άρθρο για να βγάλω επιτέλους από μέσα μου όσα με έπνιγαν τόσο καιρό. Όπως είναι φυσικό το άρθρο ήταν προσωπικό, γραμμένο σε πρώτο ενικό, και συναισθηματικά φορτισμένο. Ακόμα και τώρα, πολλά χρόνια μετά, το θεωρώ ένα απ' τα καλύτερα κείμενά μου. Δεν ήταν έκκληση για βοήθεια ή κραυγή απόγνωσης. Ήταν απλώς ένα κείμενο που εξέφραζε κάποια έντονα συναισθήματα. Όταν ζήτησα την άποψη φίλων και οικείων για αυτό το άρθρο, διαπίστωσα με έκπληξη ότι το εξέλαβαν σαν εξομολόγηση και όχι σαν δημοσιογραφικό κείμενο. Αντί να μου πουν αν τους άρεσε ή όχι σαν άρθρο, μου έλεγαν ότι στεναχωρήθηκαν όταν το διάβασαν και προσφέρθηκαν να με βοηθήσουν. Μετά από αρκετούς μήνες, σε ένα από τα πρώτα

μου διηγήματα, εξιστορούσα την εφιαλτική ζωή και το τραγικό τέλος ενός ανθρώπου. Όταν ζήτησα τη γνώμη δικών μου ανθρώπων που το είχα στείλει να το διαβάσουν, είχα το άγχος ότι θα το εκλάβουν πάλι σαν έκφραση απελπισίας και φοβήθηκα ότι θα ανησυχήσουν για μένα. Ευτυχώς κάτι τέτοιο δεν συνέβη. Το έκριναν σαν αυτό που ήταν, δηλαδή σαν λογοτεχνικό κείμενο. Τότε ήταν που κατάλαβα ότι έχω πολύ μεγαλύτερη ελευθερία έκφρασης ως λογοτέχνης απ' ό,τι ως συντάκτης. Στη λογοτεχνία μπορούμε να γράψουμε χωρίς να μας παρεξηγήσουν και χωρίς να χρειάζεται να δίνουμε εξηγήσεις, πράγματα που σε ένα άρθρο θα αναγκαζόμασταν να αποσιωπήσουμε ή να αλλάξουμε σε μεγάλο βαθμό. Αυτό συμβαίνει και στην ποίηση και στην πεζογραφία. Σε αυτό το άρθρο θα αναφερθώ στην ποίηση.

Η ποίηση, όπως έχω ξαναγράψει, εκφράζει συναισθήματα και απευθύνεται στο συναίσθημα. Δεν μπορεί να κριθεί όπως

ένα δοκίμιο ή ένα επιστημονικό κείμενο. Ακριβώς επειδή εκφράζει συναισθήματα, είναι λογικό σε κάποια ποιήματα να υπάρχουν υπερβολές ή «ακρότητες». Σε αυτό το σημείο θα αναφέρω δυο παραδείγματα για να γίνει σαφέστερο αυτό που θέλω να πω. Κάποτε, στον απόηχο μιας μεγάλης διαδήλωσης και των συγκρούσεων που ακολούθησαν, έγραψα ένα πολύ οργισμένο ποίημα. Ένας φίλος διαβάζοντάς το με συμβούλευσε, για να μην το παρερμηνεύσουν, να γράψω από κάτω κάποιες διευκρινήσεις. Του απάντησα ότι κάτι τέτοιο θα το κατέστρεφε. Στο δεύτερο παράδειγμα, ένας άλλος φίλος μού αφηγήθηκε ότι κάποια στιγμή βρέθηκε σε μια δύσκολη κατάσταση γιατί ακολούθησε την προτροπή κάποιου ποιήματος. Η απάντησή μου ήταν ότι δεν πρέπει να παίρνουμε την ποίηση τοις μετρητοίς. Η ποίηση, ακόμα και όταν εμπνέεται απ' τη σύγχρονη καθημερινότητα, δεν είναι ένας διάλογος που πρέπει να εξηγούμε ό,τι λέμε, ούτε οδηγός ζωής. Απ' την άλλη ένα πολύ οργισμένο ή πολύ θλιμμένο ποίημα

εκφράζει τα συναισθήματα που είχε ένας άνθρωπος τη στιγμή που το έγραψε. Δεν σημαίνει ότι είναι συνεχώς οργισμένος και θλιμμένος. Επίσης πρέπει να κατανοήσουμε ότι κάποιες εκφράσεις που δείχνουν μια υπερβολή, οφείλονται στη συναισθηματική φόρτιση της στιγμής. Πολύ συχνά όταν διαβάζουν κάποια ποιήματά μου με ρωτούν: «Γιατί τόση απαισιοδοξία;». Αυτό συμβαίνει γιατί κατά κύριο λόγο ο πόνος είναι αυτός που μας εμπνέει να γράψουμε ποίηση.

Πολλές φορές η ποίηση γράφεται σε πρώτο πληθυντικό πρόσωπο. Αυτό συμβαίνει για δύο λόγους. Ο πρώτος είναι γιατί όταν θέλουμε να αναφερθούμε σε συλλογικά οράματα και συλλογικούς αγώνες, αυτό είναι το κατάλληλο πρόσωπο. Ο δεύτερος λόγος είναι γιατί το πρώτο πληθυντικό ταιριάζει καλύτερα στην ποίηση. Προσπαθήστε να σκεφτείτε τους στίχους της Κατερίνας Γώγου «Εντάξει. Δεν κλαίμε. Μεγαλώσαμε/ Μονάχα όταν βρέχει/ βυζαίνουμε κρυφά το δάχτυλό μας.

Και καπνίζουμε.» σε πρώτο ενικό. Ενώ στον καθημερινό λόγο με ενοχλεί το πρώτο πληθυντικό, γιατί σε πολλές περιπτώσεις απηχεί τη λογική της συλλογικής ευθύνης και των αυθαίρετων γενικεύσεων, στα ποιήματά μου το χρησιμοποιώ κατά κόρον. Όπως επίσης χρησιμοποιώ λέξεις που στον καθημερινό μου λόγο δεν έχω πει ποτέ. Και αυτό είναι που διαφοροποιεί τον ποιητικό λόγο απ' τον πεζό, τον καθημερινό και τον επιστημονικό. Ότι έχει δηλαδή τη δική του γλώσσα.

Ένα ποίημα δεν χρειάζεται να εξηγήσει, να αποδείξει, να τεκμηριώσει το οτιδήποτε. Μπορεί να καταργήσει τη λογική και τις καθημερινές συμβάσεις. Δεν προσπαθεί να πείσει. Δεν επιχειρηματολογεί. Τα όποια μηνύματα τα μεταδίδει μέσω άλλης οδού. Ο ποιητικός λόγος είναι πυκνός. Λίγες λέξεις αρκούν για να μεταδώσουν αυτό που ένα άλλο είδος λόγου θα χρειαζόταν ολόκληρες παραγράφους. Λόγω αυτής της πυκνότητας αλλά και των άλλων ιδιοτεροτήτων του, ο ποιητικός λόγος

χρειάζεται διαφορετική αντιμετώπιση. Δεν χρειάζεται, ως αναγνώστες, να προσπαθούμε να ερμηνεύσουμε την ποίηση με τα εργαλεία της λογικής. Απευθύνεται σε άλλες, πιο ευαίσθητες χορδές. Σε μια εποχή που μέσω διαδικτύου βομβαρδιζόμαστε καθημερινά από χιλιάδες κείμενα, αυτό που χρειάζεται για να κατανοήσουμε την ποίηση είναι να της δώσουμε χρόνο. Τον χρόνο που χρειάζεται για να κατασταλάξει μέσα μας και να μας αγγίξει.

Μερικές βασικές προϋποθέσεις για τη συγγραφή ποίησης

Η ποίηση είναι μια πυκνή μορφή λόγου. Ένα ποίημα που διαβάζεται σε λίγα λεπτά μπορεί να κρύβει κοπιαστική δουλειά ωρών, ενώ αν συνυπολογίσουμε και την έμπνευση, τότε μιλάμε για δουλειά πολλών ημερών ακόμα και εβδομάδων. Μπορεί να φαίνεται εύκολο να γράψει κάποιος ποίηση, σίγουρα όμως δεν είναι. Κατά την άποψή μου πρέπει να πληρούνται κάποιες βασικές προϋποθέσεις.

Προϋπόθεση πρώτη είναι ο γράφων ή η γράφουσα να χειρίζεται άψογα τον λόγο. Η γλώσσα είναι το εργαλείο της δουλειάς των ποιητών. Αυτό το εργαλείο πρέπει να το χειρίζονται άριστα. Να γνωρίζουν τους γραμματικούς, συντακτικούς και ορθογραφικούς κανόνες, τους κανόνες στίξης και να έχουν μια μεγάλη ευχέρεια στο να διατυπώνουν τις σκέψεις τους γραπτά. Ένα ποίημα πριν δοθεί για

ανάγνωση ή δημοσίευση πρέπει να είναι καλογραμμμένο και φροντισμένο. Η άποψη ότι πρέπει να γράφουμε ένα ποίημα όπως μας έρχεται και δεν πρέπει να το διορθώνουμε γιατί το αλλοιώνουμε, στην πραγματικότητα κρύβει άγνοια. Η έμπνευση και το αυθόρμητο δεν μπορούν να είναι άλλοθι για την προχειρότητα.

Προϋπόθεση δεύτερη για να γραφτεί ποίηση, είναι ο άνθρωπος που θα το επιχειρήσει να γνωρίζει και να αγαπάει το αντικείμενο. Να έχει διαβάσει πολλή ποίηση, να γνωρίζει τους κανόνες της, για παράδειγμα σε ποιο σημείο πρέπει να διακόψει έναν στίχο, να γνωρίζει διάφορα ρεύματα, γενιές και σχολές ποίησης. Άνθρωποι που χαρακτηρίζουν την ποίηση σε ελεύθερο στίχο «μοντέρνα» και την απαξιώνουν, όταν αυτό το είδος ποίησης έχει έναν αιώνα ιστορίας και η συντριπτική πλειοψηφία της μεταπολεμικής ποίησης είναι χωρίς ομοιοκαταληξία, έχουν πλήρη άγνοια για το τι εστί ποίηση και έχουν μείνει στα ποιήματα που άκουγαν στις

σχολικές γιορτές. Είναι σαν κάποιος να επιχειρήσει να σκηνοθετήσει μια ταινία και οι γνώσεις του να περιορίζονται στον βωβό κινηματογράφο. Αυτά ως προς τη γνώση. Σε σχέση με την αγάπη που πρέπει να έχουν οι ποιητές για την ποίηση ας αναλογιστούμε τι ποίηση θα μπορούσε να γράψει κάποιος που αποφάσισε να ασχοληθεί μ' αυτή απλώς και μόνο επειδή έχει ελεύθερο χρόνο και δεν ξέρει πώς να τον γεμίσει ή επειδή έτυχε να διαβάσει κάπου ένα ποίημα και σκέφτηκε ότι είναι κάτι που μπορεί να κάνει και ο ίδιος. Κακά τα ψέματα. Όταν δεν αγαπάς κάτι και το κάνεις για να περάσει η ώρα δεν θα γίνεις ποτέ καλός σ' αυτό. Εδώ θα ήθελα να κάνω μια σύντομη αναφορά σε απόψεις του τύπου: «Είμαστε όλοι ποιητές». Ναι μεν η ποίηση δεν πρέπει να απευθύνεται σε μια κλειστή ελίτ, η συγγραφή ποίησης όμως είναι κάτι που δεν μπορεί να γίνει απ' τον καθένα. Ούτε θέλουν, ούτε μπορούν όλοι να γράψουν ποίηση όπως αντίστοιχα δεν μπορούν όλοι να παίξουν μουσική ή να ζωγραφίσουν. Τέτοιες απόψεις είναι ισοπεδωτικές και απαξιώνουν την ποίηση

παρουσιάζοντάς την σαν κάτι που μπορεί να γίνει χωρίς κόπο, ενώ όσοι ασπάζονται τέτοιες απόψεις δεν μπορούν να τις τεκμηριώσουν. Τις αναφέρουν σαν αυταπόδεικτο αξίωμα με το οποίο όλοι πρέπει να συμφωνήσουμε. Όχι λοιπόν, ευτυχώς ή δυστυχώς δεν είμαστε όλοι ποιητές. Μάλλον ευτυχώς γιατί κάτι τέτοιο θα ήταν βαρετό.

Προϋπόθεση τρίτη για τη συγγραφή ποίησης είναι αυτός ή αυτή που γράφει να έχει έφεση, δεν θα έλεγα ταλέντο γιατί δεν μου αρέσει αυτή η λέξη, στην ποίηση. Καλό είναι να έχουμε αυτογνωσία. Αν δεν ξέρουμε πώς να σταθούμε σε μια θεατρική σκηνή σίγουρα δεν έχουμε κλίση στην υποκριτική. Αν όμως πιστεύουμε ότι έχουμε έφεση στην ποίηση επειδή αυτά που γράφουμε μας αρέσουν, πώς μπορούμε να διαπιστώσουμε αν είναι όντως έτσι; Η γνώμη συγγενών και φίλων περιέχει θετική προκατάληψη, οπότε δεν μας βοηθάει και πολύ. Όπως επίσης δεν μας βοηθάει και ένα θετικό σχόλιο που θα

κάνει κάποιος από ευγένεια. Ο καλύτερος τρόπος για να μάθουμε αν τα γραπτά μας έχουν κάποια λογοτεχνική αξία, είναι να στείλουμε δείγμα της δουλειάς μας σε καλά λογοτεχνικά περιοδικά που επιλέγουν την ύλη που θα δημοσιεύσουν με σοβαρά κριτήρια και να πάρουμε μέρος σε διαγωνισμούς στην κριτική επιτροπή των οποίων συμμετέχουν καταξιωμένοι ποιητές, κριτικοί και καθηγητές λογοτεχνίας. Καλό είναι να επιλέξουμε περιοδικά και διαγωνισμούς που συμβαδίζουν με το ύφος της γραφής μας. Αν έχουμε στείλει, για παράδειγμα, ποιήματά μας σε δέκα λογοτεχνικά περιοδικά και κανείς δεν τα έχει αξιολογήσει θετικά, τότε σημαίνει ότι κάτι κάνουμε λάθος και αυτά που γράφουμε δεν είναι τόσο καλά όσο νομίζαμε. Το να έχουν όλοι άδικο και εμείς δίκιο είναι δύσκολο. Η απόρριψη πρέπει να μας κάνει να προσπαθήσουμε περισσότερο. Όταν δε αυτή συνοδεύεται από τεκμηριωμένη κριτική, πρέπει να τη λάβουμε πολύ σοβαρά υπόψιν μας ώστε να βελτιωθούμε.

Προϋπόθεση τέταρτη για να γράψει κάποιος ποίηση είναι η ευαισθησία. Η ποίηση εκφράζει συναισθήματα. Όποιος δεν μπορεί να νιώσει δεν μπορεί και να γράψει. Αυτά που γράφει θα είναι άψυχα και δεν θα συγκινούν κανένα. Η ευαισθησία θα πρέπει να συνοδεύεται από σοβαρότητα και σεβασμό στους αναγνώστες. Η ποίηση είναι μια πολύ σοβαρή υπόθεση. Ακόμα και η σατιρική ποίηση έχει κάποιους κανόνες και αξιολογείται με βάση κάποια κριτήρια. Επίσης όταν θέλουμε οι αναγνώστες να σέβονται τη δουλειά μας πρέπει κι εμείς να τους σεβόμαστε. Η οργή δεν πρέπει να γίνεται πρόσχημα για τη χυδαιότητα.

Πέμπτη και τελευταία προϋπόθεση για τη συγγραφή ποίησης είναι η έμπνευση. Ένα ποίημα πρέπει να βγαίνει απ' την ψυχή μας και να μη γράφεται μηχανικά. Έχω διαβάσει ποιήματα που ενώ με εκφράζουν πολιτικά, δεν μου προκαλούν κανένα συναίσθημα γιατί είναι ανέμπνευστα. Είναι σαν να έχει πάρει κάποιος όλα τα

συνθήματα μιας διαδήλωσης και να τα έχει βάλει στη σειρά, χωρίς καμία επεξεργασία. Η έμπνευση δεν έρχεται κατά παραγγελία. Μπορεί να θέλουμε να γράψουμε για ένα γεγονός που μας συγκινεί ή για να τιμήσουμε τη μνήμη κάποιων ανθρώπων. Όσο και να το θέλουμε η έμπνευση μπορεί να μην έρθει ποτέ και να γράψουμε κάτι διεκπεραιωτικά. Κάτι που θα είναι γεμάτο κοινοτοπίες και θα ξεχαστεί την επόμενη στιγμή.

Τα παραπάνω δεν αποτελούν κανόνες, ούτε συμβουλές ή οδηγίες. Είναι προσωπικές απόψεις. Επί τη ευκαιρία θα ήθελα να ξεκαθαρίσω μια παρεξήγηση: Το ότι μια άποψη είναι προσωπική δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να είναι τεκμηριωμένη.

Για τη χρησιμότητα της ποίησης

Συχνά γεννάται το ερώτημα: «Σε τι χρησιμεύει η ποίηση;». Το ερώτημα αυτό απασχολεί όχι μόνο όσους ασχολούνται με την ποίηση ως ποιητές και αναγνώστες, αλλά και ανθρώπους που είναι παντελώς άσχετοι με αυτή. Οι δεύτεροι διατυπώνουν το ερώτημα σε μια προσπάθεια απαξίωσης της ποίησης, αφού για αυτούς η απάντηση είναι εύκολη και απόλυτη. Πιστεύουν ότι η ποίηση δεν χρησιμεύει σε τίποτα. Η αλήθεια είναι ότι η ποίηση δεν έχει κάποια πρακτική εφαρμογή στην καθημερινή ζωή όπως ο τροχός, ο ηλεκτρισμός ή το τηλέφωνο. Επίσης, δεν μπορεί να σώσει ζωές όπως ένα εμβόλιο, ένα ιατρικό τεστ ή ένα φάρμακο. Είναι επίσης αλήθεια ότι δεν μπορεί να καλύψει κάποια βασική ανθρώπινη ανάγκη όπως η τροφή, το νερό και ο ύπνος. Μήπως λοιπόν οι επικριτές της έχουν δίκιο; Μήπως όλοι εμείς που διαβάζουμε και γράφουμε ποίηση ματαιοπονούμε; Μήπως η ποίηση είναι μια περιττή πολυτέλεια; Με μια επιφανειακή

ματιά θα μπορούσε κάποιος να απαντήσει θετικά στις παραπάνω ερωτήσεις. Όμως με μια πιο σοβαρή προσέγγιση διαπιστώνει κανείς ότι δεν είναι καθόλου έτσι.

Η γέννηση της ποίησης χάνεται στα βάθη της ανθρώπινης ιστορίας. Πριν ακόμα ανακαλύψει τη γραφή, ο άνθρωπος αισθάνθηκε την ανάγκη να εκφραστεί ποιητικά για να υμνήσει τη γενναιότητα στη μάχη, την ομορφιά της ζωής, την αδελφική φιλία, να εξιστορήσει ηρωικά κατορθώματα και να θρηνησει τον θάνατο προσφιλών προσώπων. Στην παράδοση σχεδόν όλων των λαών υπάρχει η προφορική ποίηση, συνήθως επική, που πολλές φορές είναι συλλογική δημιουργία και η οποία διαδόθηκε από στόμα σε στόμα και από γενιά σε γενιά και αποτυπώθηκε γραπτά αιώνες μετά τη δημιουργία της. Τη συνέχεια αυτής της παράδοσης τη βλέπουμε στο δημοτικό τραγούδι, χιλιάδες χρόνια μετά. Απλοί άνθρωποι της υπαίθρου, συνήθως αναλφάβητοι,

εξέφρασαν την ευαισθησία τους μέσω αυτού του είδους τέχνης.

Η ποίηση λοιπόν δεν γεννήθηκε στα σαλόνια και στην αυλή κάποιου βασιλιά. Αυτοί οι, ανώνυμοι στην πλειοψηφία τους, ποιητές δεν ήταν κάποιοι πλούσιοι αργόσχολοι που δημιούργησαν ποίηση για να περάσουν την ώρα τους, έχοντας λύσει όλα τα προβλήματά τους. Και αν και αργότερα η ποίηση κατέκτησε τη θέση που της αξίζει στα πανεπιστήμια και τις βιβλιοθήκες, ποτέ δεν έπαψε να συντροφεύει τον άνθρωπο στις πιο δύσκολες και στις πιο τραγικές στιγμές του. Στους αγώνες για ψωμί κι ελευθερία, σε φυλακές, εξορίες και στρατόπεδα συγκέντρωσης, στον δρόμο της προσφυγιάς, στον πόλεμο, στην κατοχή, στην πείνα, στον θρήνο, η ποίηση έδινε πάντα το παρόν. Ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης λίγο πριν οδηγηθεί στην αγχόνη απ' τους Άγγλους αποικιοκράτες έγραφε ποιήματα. Ο Αλέκος Παναγούλης, στις ατέλειωτες ώρες της μοναξιάς στο

κελί του, έγραφε ποιήματα με το αίμα του. Ο Φώτης Αγγουλές, στη φυλακή και την εξορία, έγραφε ποιήματα και τα έκρυβε απ' τους δεσμοφύλακες στις πιο απίθανες κρυψώνες. Βλέπουμε λοιπόν ότι η ποίηση για κάποιους ανθρώπους είναι οξυγόνο. Ακόμα κι όταν βασανίζονται, ακόμα κι όταν αντιμετωπίζουν τον θάνατο.

Ποιητές όπως ο Γιάννης Ρίτσος, ο Τάσος Λειβαδίτης, ο Κώστας Βάρναλης, ο Νίκος Καββαδίας και συνθέτες όπως ο Μίκης Θεοδωράκης και ο Θάνος Μικρούτσικος έβαλαν την ποίηση στα χείλη των ανθρώπων του μόχθου. Η ποίηση έγινε κομμάτι του αγώνα για την καθημερινή επιβίωση και οι ποιητές εξέφρασαν με την πένα τους τους καθημούς εκατομμυρίων ανθρώπων που δεν είχαν φωνή. Η ποίηση λοιπόν κάθε άλλο παρά περιττή πολυτέλεια είναι. Δίνει δύναμη στους ανθρώπους να συνεχίσουν να αγωνίζονται για τη ζωή τους. Και όσο πιο δύσκολη είναι η ζωή κάποιου ανθρώπου, τόσο μεγαλύτερη ανάγκη έχει την ποίηση.

Η θέση της ποίησης σήμερα

Ξεκινώντας κανείς ένα άρθρο για τη θέση που έχει η ποίηση στην εποχή μας, αναπόφευκτα πρέπει να κάνει μια μικρή, έστω πρόχειρη, αναδρομή στο παρελθόν. Τονίζω ότι αυτή η εισαγωγή δεν είναι ιστορική μελέτη, αλλά κάποιες σημειώσεις για τη θέση της ποίησης σε παλαιότερες εποχές. Ας ξεκινήσουμε λοιπόν απ' τον 19ο αιώνα. Η τυπογραφία έχει εξελιχθεί ενώ η τέχνη έχει αποδεσμευτεί σε μεγάλο βαθμό απ' τον ασφυκτικό έλεγχο της βασιλικής και εκκλησιαστικής εξουσίας. Είναι η εποχή των εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων, ενώ έχει προηγηθεί ο Διαφωτισμός. Η εκπαίδευση δεν είναι ακόμα δημόσια και υποχρεωτική, ωστόσο η ανάγνωση δεν είναι πλέον προνόμιο μιας ελίτ. Παράλληλα δεν υπάρχει κινηματογράφος, ραδιόφωνο, τηλεόραση, δισκογραφία, ίντερνετ αλλά ούτε και επαγγελματικός αθλητισμός. Επομένως, αυτοί που εκείνη την εποχή ήταν αυτό που λέμε διάσημοι ήταν οι λογοτέχνες.

Επιπλέον τα ποιητικά βιβλία σε σχέση με τα μυθιστορήματα είχαν το πλεονέκτημα της πιο προσιτής τιμής, λόγω του μικρού τους όγκου, αλλά και του λιγότερου χρόνου που απαιτούσε η ανάγνωσή τους. Έτσι, ένας καλός ποιητής μπορούσε να γίνει σύντομα πολύ γνωστός και να κερδίσει αρκετά χρήματα απ' τα βιβλία του. Σε αυτό βοηθούσε και το ότι τότε τα βιβλία που εκδίδονταν ήταν πολύ λιγότερα σε σχέση με σήμερα. Αλλά ακόμα και μέχρι τα μέσα του 20ου αιώνα υπήρχαν ποιητές, όπως ο Ντίλαν Τόμας, που είχαν ένα πιστό και φανατικό κοινό που συνωστιζόταν για να τους ακούσει να διαβάζουν τα ποιήματά τους. Κλείνοντας αυτή τη σύντομη εισαγωγή να αναφέρω ότι μέχρι λίγες δεκαετίες πριν μια ποιητική συλλογή μπορούσε να πουλήσει 50.000 αντίτυπα. Σήμερα, δυστυχώς αυτοί οι αριθμοί είναι εξωπραγματικοί για την ποίηση.

Ας έρθουμε στην εποχή μας. Αναμφίβολα υπάρχει ακόμα ενδιαφέρον για την ποίηση.

Αδιάψευστοι μάρτυρες για αυτό είναι τα δεκάδες ποιητικά περιοδικά, οι αναρίθμητες ποιητικές ιστοσελίδες, οι ποιητικές ομάδες και εκδηλώσεις. Παράλληλα η ποίηση έχει προσαρμοστεί στις σημερινές συνθήκες και είναι παρούσα στο διαδίκτυο, ακόμα και στα κοινωνικά δίκτυα. Υπάρχει ένα κοινό που παρακολουθεί με ενδιαφέρον τα ποιητικά δρώμενα, ωστόσο αυτό που λείπει είναι η ώσμωση με την κοινωνία. Ποιητές και ποιήτριες που είναι γνωστοί στους ποιητικούς κύκλους, παραμένουν άγνωστοι για το μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας, ενώ τα ποιητικά βιβλία θεωρούνται αντιεμπορικά. Θα μπορούσε κάποιος να υποστηρίξει ότι οι ποιητές είναι κλεισμένοι στον εαυτό τους και δεν τους ενδιαφέρει η αλληλεπίδραση με την κοινωνία. Όμως κάτι τέτοιο δεν ισχύει. Η ποίηση σήμερα είναι πιο προσιτή από ποτέ. Οποιοσδήποτε μπορεί να βρει δωρεάν ποιητικές συλλογές σε ηλεκτρονική μορφή και να παρακολουθήσει ποιητικές αναγνώσεις με ελεύθερη είσοδο. Συχνά ακούμε ότι ζούμε σε μια αντιπνευματική

εποχή που κυριαρχεί η εικόνα. Αυτό σε ένα βαθμό είναι αλήθεια, δεν εξηγεί όμως τη μεγάλη επιτυχία που συνεχίζει να σημειώνει η πεζογραφία με πωλήσεις εκατομμυρίων αντιτύπων.

Σκοπός αυτού του άρθρου δεν είναι να προτείνει λύσεις ούτε να αναζητήσει αιτίες, αλλά να κάνει διαπιστώσεις. Βασική διαπίστωση λοιπόν είναι ότι η ποίηση δεν μπορεί να ξεφύγει απ' τα στενά όρια των ποιητικών κύκλων και να ανοιχτεί στην κοινωνία. Μια άλλη διαπίστωση είναι ότι υπάρχει μια προκατάληψη απέναντι στην ποίηση. Πολλοί άνθρωποι, που γενικά διαβάζουν, λένε ότι δεν μπορούν να διαβάσουν ποίηση. Πιστεύουν ότι είναι κάτι βαρύ που δεν διαβάζεται εύκολα. Αυτή η προκατάληψη οφείλεται στο ότι δεν έχουν προσπαθήσει ποτέ να διαβάσουν ποίηση. Την έχουν απορρίψει πριν τη γνωρίσουν. Το πώς μπορεί να ξεπεραστεί μια προκατάληψη είναι ένα θέμα που απαιτεί πολύ μεγάλη συζήτηση. Πάντως όπως

προανέφερα η ποίηση πλέον προσφέρεται απλόχερα και είναι πιο εύκολα προσβάσιμη από ποτέ.

Η κρίση οδήγησε πολλούς ποιητές να ξεπεράσουν την αυτοαναφορικότητα του παρελθόντος και να γράψουν για τη σύγχρονη πραγματικότητα. Για μια καθημερινότητα που πνίγει τους περισσότερους ανθρώπους. Για αμέτρητα προβλήματα που οδηγούν τους ανθρώπους που τα βιώνουν στην απόγνωση. Ίσως αυτό είναι το πρώτο βήμα για να αποκατασταθούν οι σχέσεις της ποίησης με την κοινωνία.

Η ποίηση στη μαζική κουλτούρα

Έχουν γραφτεί χιλιάδες σελίδες και θα μπορούσαν να γραφτούν ακόμα περισσότερες για τη σχέση της ποίησης με τη μουσική, το θέατρο, τον κινηματογράφο ακόμα και τις εικαστικές τέχνες. Η αλληλεπίδραση της ποίησης με αυτές τις τέχνες έχει γεννήσει αριστουργήματα. Αρκεί να σημειώσουμε τα μελοποιημένα έργα του Ρίτσου, του Ελύτη, του Σεφέρη, του Καββαδία, του Νερούντα, του Μπρεχτ και του Χικμέτ απ' τον Μίκη Θεοδωράκη και τον Θάνο Μικρούτσικο καθώς και τον κυρίαρχο ρόλο που έχει η ποίηση του Σεφέρη κυρίως αλλά και του Μιχάλη Κατσαρού, του Πάουλ Τσελάν και άλλων ποιητών στο κινηματογραφικό έργο του Θόδωρου Αγγελόπουλου. Η ποίηση έχει μια δεσπόζουσα θέση στον πολιτισμό απ' την αυγή της ανθρώπινης ιστορίας. Δεν φαίνεται όμως να έχει την ίδια τύχη η ποίηση σε αυτό που σχηματικά θα μπορούσαμε να ονομάσουμε μαζική κουλτούρα, δηλαδή στον εμπορικό

κινηματογράφο, κυρίως στις κωμωδίες, στις τηλεοπτικές σειρές και σε διάφορες σατιρικές εκπομπές. Αυτό δεν είναι καινούργιο φαινόμενο, ήδη απ' την εποχή του Μεσοπολέμου η Υψικάμινος του Ανδρέα Εμπειρικού είχε σατιριστεί σε μια επιθεώρηση.

Η ποίηση στη μαζική κουλτούρα πάντα παρουσιάζεται με πολύ αρνητικό τρόπο. Είναι αντικείμενο χλεύης. Θεωρώ ότι στο πλαίσιο ενός σύντομου σημειώματος δεν υπάρχει λόγος να γίνουν παραπομπές σε συγκεκριμένα έργα. Αναφέρομαι στην εικόνα που έχω αποκομίσει παρακολουθώντας διάφορα προγράμματα στην τηλεόραση. Πάντοτε λοιπόν σε σήριαλ, ταινίες του παλιού ελληνικού κινηματογράφου, βιντεοταινίες, σατιρικές εκπομπές οι ποιητές είναι κάποιοι αλαφροϊσκιωτοι, γραφικοί, κάποιοι ατάλαντοι που γράφουν αερολογίες, που δεν έχουν επαφή με την πραγματικότητα, που θεωρούν ότι ανήκουν σε μια πνευματική ελίτ και σνομπάρουν τους

υπόλοιπους ανθρώπους και κάποιες φορές παρουσιάζονται ακόμα και ως απατεώνες που πουλάνε τα βιβλία τους σε πολύ υψηλές τιμές. Ακόμα παρουσιάζονται ως κάποιοι αργόσχολοι και ανεπάγγελτοι που έχουν λύσει όλα τους τα προβλήματα και σκοτώνουν την ώρα τους γράφοντας ποιήματα. Οι γύρω τους τους αντιμετωπίζουν με ειρωνεία, χλευασμό και εχθρότητα φτάνοντας στο σημείο ακόμα και να πετάνε τα βιβλία τους στα σκουπίδια. Όσοι τους αντιμετωπίζουν με σοβαρότητα υποτίθεται ότι είναι αφελείς. Για τους σεναριογράφους του εμπορικού κινηματογράφου και της τηλεόρασης οι ποιητές και οι ποιήτριες είναι κάποιοι ημίτρελοι και γελοίοι άνθρωποι που απαγγέλουν με στόμφο ακαταλαβίστικους και ανόητους στίχους και ενώ όλος ο κόσμος τους κοροϊδεύει είναι τόσο επηρμένοι και εκτός τόπου και χρόνου που δεν είναι σε θέση να το καταλάβουν. Γιατί όμως συμβαίνει αυτό; Είναι ο φόβος για το άγνωστο; Είναι η υπεροψία της ημιμάθειας; Είναι η αμηχανία απέναντι σε

κάτι που δεν μπορούν να κατανοήσουν;
Ίσως είναι όλα αυτά μαζί.

Θα μπορούσε κάποιος να αντιτείνει ότι είμαι υπερβολικός. Ότι ο σκοπός όλων αυτών είναι η διασκέδαση και δεν πρέπει να τα παίρνουμε στα σοβαρά. Θα μπορούσα να συμφωνήσω αλλά θεωρώ ότι κάποια πράγματα δεν είναι τυχαία. Δεν είναι τυχαίο ότι σε όλα τα σήριαλ οι εργαζόμενοι που αγωνίζονται για τα δικαιώματά τους, όπως και οι άνθρωποι που έχουν ευαισθησίες για το περιβάλλον, έχουν την ίδια αντιμετώπιση με τους ποιητές. Καθώς δεν μου λείπει η αίσθηση του χιούμορ, δεν θα είχα πρόβλημα με μια ανάλαφρη και κωμική αντιμετώπιση της ποίησης αν οι ποιητές δεν παρουσιάζονταν με έναν τόσο ισοπεδωτικό και απαξιωτικό τρόπο. Θα δεχόμουν τη σάτιρα της ποίησης αν γινόταν με σεβασμό, κάτι που δεν συμβαίνει. Η σάτιρα, άλλωστε, τουλάχιστον όπως την αντιλαμβάνομαι εγώ, στοχεύει ανθρώπους που έχουν εξουσία και δύναμη, που επηρεάζουν τη

ζωή μας, έστω και έμμεσα. Το να σατιρίζονται μόνο εργαζόμενοι, μαθητές, φοιτητές και οποιοσδήποτε άλλος πέρα απ' αυτούς που αποφασίζουν για τις τύχες μας το θεωρώ προβληματικό. Μήπως όμως σατιρίζουν την ποίηση επειδή τη φοβούνται; Μπορεί, όπως είχε γράψει ο Τίτος Πατρίκιος, η ποίηση να μην ανατρέπει καθεστώτα, προκαλεί όμως τους ανθρώπους να σκεφτούν. Και καμιά φορά ακόμα και η σκέψη για την κυρίαρχη κουλτούρα είναι επικίνδυνη.

Μήπως όμως σε όλα αυτά υπάρχουν κάποια ψήγματα αλήθειας; Σίγουρα υπάρχουν. Υπάρχουν ποιητές, που με μια πρώτη ματιά τουλάχιστον, δίνουν την εντύπωση του αλαφοῦσκιωτου που δεν έχει επαφή με την πραγματικότητα, που αυτά που γράφουν δεν βγάζουν κανένα νόημα, υπάρχουν ποιητές που έχουν υπεροψία. Η ποίηση όμως δεν είναι αυτό που εκπροσωπούν αυτοί οι άνθρωποι. Αυτοί είναι ένα απειροελάχιστο ποσοστό που δεν μπορεί να χαρακτηρίσει όλη την

ποιητική κοινότητα. Αυτή η μονομέρεια είναι πολύ άδικη. Οι περισσότεροι ποιητές που ποτέ δεν θα δούμε σε κάποιο σήριαλ ή ταινία είναι άνθρωποι σεμνοί και σοβαροί που κάνουν μεγάλο αγώνα για να εκδώσουν τα βιβλία τους. Είναι σκληρά εργαζόμενοι που παίρνουν θέση απέναντι στο κοινωνικό γίγνεσθαι και συμμετέχουν στους κοινωνικούς αγώνες. Είναι άνθρωποι με ευαισθησία και αγάπη για τη ζωή και τους ανθρώπους. Είναι άνθρωποι μορφωμένοι με ενδιαφέρον και αγωνία για τον πολιτισμό. Τα αρνητικά στερεότυπα πάντα είχαν κυρίαρχο ρόλο στη μαζική κουλτούρα. Η ποίηση, απ' την άλλη, ποτέ δεν βολεύτηκε με έτοιμες λύσεις για αυτό και καταργεί κάθε είδους στερεότυπα.

Ποίηση και καραντίνα

Η καραντίνα, που επιβλήθηκε την πρώτη περίοδο της πανδημίας ως μέσο αποτροπής της μετάδοσης του κορωνοϊού, έφερε στο μυαλό μου ένα ερώτημα που σίγουρα ούτε νέο ούτε πρωτότυπο είναι. Το ερώτημα είναι αν ο ποιητής, και εν γένει ο δημιουργός, χρειάζεται την απομόνωση για να εμπνευστεί και να δημιουργήσει ή αν πρέπει να βρίσκεται σε συνεχή αλληλεπίδραση με την κοινωνία ώστε να αντιλαμβάνεται το κοινωνικό γίνεσθαι και να το ενσωματώνει στο έργο του. Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα δεν είναι καθόλου εύκολη καθώς πρέπει να ληφθούν υπόψιν διάφοροι παράγοντες όπως η προσωπικότητα του εκάστοτε ποιητή, το είδος της ποίησης που υπηρετεί, η εποχή του και οι κοινωνικοπολιτικές συνθήκες που επικρατούν σε αυτήν. Κατά τη γνώμη μου ένας ποιητής χρειάζεται και τα δύο. Εφόσον η ποίησή του απευθύνεται στην κοινωνία και όχι στον εαυτό του είναι απαραίτητη η συμμετοχή του στην

κοινωνική ζωή και η επίγνωση της κοινωνικής πραγματικότητας, παράλληλα όμως χρειάζεται κάποιες περιόδους ή έστω κάποιες ώρες μέσα στη μέρα που μέσα στη μοναξιά και τη σιωπή θα κατασταλάξουν μέσα του βιώματα και σκέψεις ώστε να μετατραπούν σε ποίηση.

Η καραντίνα ανέτρεψε βίαια την καθημερινότητα των περισσότερων ανθρώπων. Έπρεπε να σταματήσουν την εργασία τους, τις εξόδους τους, τις συναντήσεις με συγγενείς και φίλους και να προσαρμοστούν στη νέα πραγματικότητα.

Παράλληλα παρακολουθούσαν καθημερινά τον θλιβερό απολογισμό που συνεχώς ανέβαινε. Και ως γεγονός και ως βίωμα μάς ανάγκασε να επαναπροσδιορίσουμε τις σχέσεις μας με τους γύρω μας, να αναγνωρίσουμε την αξία απλών καθημερινών πραγμάτων, να σκεφτούμε και να λειτουργήσουμε υπό

νέες, πρωτόγνωρες συνθήκες. Όπως ήταν φυσικό η καραντίνα αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για πολλούς ποιητές. Διοργανώθηκαν ποιητικοί διαγωνισμοί και λογοτεχνικές δράσεις με θέμα την καραντίνα με πολύ μεγάλη συμμετοχή. Εκδηλώσεις που δεν ήταν δυνατό να πραγματοποιηθούν έδωσαν τη θέση τους σε διαδικτυακές αναγνώσεις και συζητήσεις. Αν μαζί με όλα αυτά συνυπολογίσουμε το γεγονός ότι η παραμονή στο σπίτι ευνοεί τη γραφή και την ανάγνωση, θα λέγαμε ότι η περίοδος της καραντίνας ήταν ιδιαίτερα γόνιμη για την ποίηση. Και για να επανέλθω στο θέμα της χρησιμότητας της ποίησης που έθιξα σε παλιότερο κείμενό μου, όλοι αυτοί οι άνθρωποι που κατέφυγαν σε βιβλία και ταινίες για να περάσουν τις ατέλειωτες ώρες της καραντίνας, σίγουρα αναγνώρισαν τη χρησιμότητα της ποίησης, της λογοτεχνίας εν γένει και της τέχνης.

Τρεις διαπιστώσεις και μια αντίφαση

Ένας άνθρωπος που ασχολείται με τη συγγραφή ποίησης κάνει με την πάροδο του χρόνου τρεις σημαντικές διαπιστώσεις. Ας τις εξετάσουμε αναλυτικά.

Η πρώτη διαπίστωση είναι ότι στον αγώνα που κάνει για να ολοκληρώσει μια ποιητική συλλογή, να βρει εκδοτική στέγη, να προωθήσει τη δουλειά του και να καταξιωθεί είναι εντελώς μόνος. Για πολλούς ανθρώπους, ανεξαρτήτως μορφωτικού επιπέδου, η συγγραφή και ειδικά η συγγραφή ποίησης δεν είναι μια σοβαρή δραστηριότητα. Θεωρούν ότι είναι ένα χόμπι, μια ασχολία για να περνάει κανείς την ώρα του, μια λόξα νεανική.

Επομένως δεν είναι καθόλου σπάνιο, αν ασχολείσαι με την ποίηση, ακόμα και πολύ δικοί σου άνθρωποι που ποτέ δεν αμφέβαλλες για την αγάπη τους να μην

μπορούν να σε καταλάβουν. Να πιστεύουν ότι το να μην μπορείς, για παράδειγμα, να εκδώσεις την ποιητική σου συλλογή είναι ένα ασήμαντο πρόβλημα που θα έπρεπε να βρίσκεται τελευταίο στη λίστα των προτεραιοτήτων σου.

Τι κι αν για σένα ένα βιβλίο που κρατάς στο συρτάρι είναι ένα βάρος που κουβαλάς καθημερινά; Για πολλούς είναι κάτι ανάξιο λόγου. Ακόμα όμως και οι ομότεχνοί σου είναι δύσκολο να σε καταλάβουν και να σε βοηθήσουν γιατί δεν αντιμετωπίζουν όλοι τις ίδιες δυσκολίες.

Η δεύτερη διαπίστωση που κάνει ένας ποιητής ή μια ποιήτρια είναι ότι δεν πρέπει να μιλάει με κανέναν για αυτό που κάνει. Είναι τόσο μεγάλη η τοξικότητα που θα αντιμετωπίσει που με τον καιρό θα καταλάβει ότι είναι καλύτερο να σιωπά. Το να αναφέρεις ότι γράφεις και να ακούσεις μια καλή κουβέντα είναι σχεδόν απίθανο. Αντίθετα θα ακούσεις ανόητες και

αδιάκριτες ερωτήσεις, αμπελοφιλοσοφίες για το τι είναι ποίηση και ποιος είναι πραγματικός ποιητής, ειρωνείες και προσβολές για τα ποιήματά σου και τον τρόπο που τα διαβάζεις. Όλα αυτά από αγνώστους που ποτέ δεν ζήτησες τη γνώμη τους και δεν τους έχεις καμία υποχρέωση. Όλα αυτά με το πρόσχημα της άποψης. Επομένως κλείνεσαι στον εαυτό σου και μιλάς για τη δουλειά σου σε λίγους κι εκλεκτούς.

Η τρίτη διαπίστωση που κάνεις ως ποιητής ή ποιήτρια είναι ότι δεν πρέπει να σε ενδιαφέρει η γνώμη των άλλων. Η αρνητική κριτική που θα ακούσεις, εξαιρετικά σπάνια θα είναι εποικοδομητική. Αυτοί που την κάνουν ποσώς ενδιαφέρονται να σε βοηθήσουν και ποσώς ενδιαφέρονται για την ποίηση. Αυτό που στην πραγματικότητα τους ενδιαφέρει είναι να βγάλουν την κακία τους, να σε προσβάλλουν, να σε μειώσουν για να νιώσουν καλύτερα. Ακόμα όμως και η θετική κριτική πολλές φορές δεν είναι

πραγματική. Μπορεί να επαινέσουν το βιβλίο σου από υποχρέωση και να μην το έχουν διαβάσει καν. Οπότε αυτό που πρέπει να σε ενδιαφέρει είναι η γνώμη λίγων ανθρώπων που πραγματικά έχουν γνώση της ποίησης και επομένως η γνώμη τους έχει αξία.

Ας έρθουμε τώρα στην αντίφαση που προανέφερα. Για όλους τους παραπάνω λόγους με τα χρόνια κλείνεσαι στον εαυτό σου. Έτσι κι αλλιώς όμως ένας άνθρωπος που επιλέγει να εκφραστεί μέσω της ποίησης είναι μοναχικός. Σε αυτό να προσθέσουμε ότι η συγγραφή είναι μια κατεξοχήν μοναχική δραστηριότητα. Αν όμως αντιμετωπίζεις την ποίηση σοβαρά, δηλαδή ενδιαφέρεσαι να εκδώσεις τα ποιήματά σου, πρέπει να έχεις κάποιες κοινωνικές δεξιότητες. Πρέπει να καλείς κόσμο στις παρουσιάσεις, να στέλνεις δελτία τύπου, να επικοινωνείς με κριτικούς. Όλα αυτά απαιτούν μια εξωστρέφεια που έρχεται σε αντίθεση με τη μοναχικότητα των ποιητών.

Αυτή λοιπόν είναι η πραγματικότητα που έχεις να αντιμετωπίσεις όταν γράφεις ποίηση. Και η επίγνωση αυτής της πραγματικότητας σε κάνει να επικεντρώνεσαι στην ουσία. Γιατί όταν θα έχουν ξεχαστεί οι ανούσιες φλυαρίες η ποίηση θα έχει μείνει.

Ένας απόλυτα μοναχικός δρόμος

Η σχέση που έχουν οι ποιητές και οι ποιήτριες με την ποίηση είναι σχέση ζωής. Ξεκινούν να διαβάζουν ποίηση στα παιδικά τους χρόνια ή στην εφηβεία τους, αργότερα αρχίζουν να γράφουν και συνεχίζουν μέχρι το τέλος της ζωής τους. Πολύ σπάνια ένας άνθρωπος θα ξεκινήσει να γράφει έχοντας αρχίσει να διαβάζει ποίηση στα τριάντα του ή θα εκδώσει μια ποιητική συλλογή στα νιάτα του και μετά θα εγκαταλείψει την ποίηση. Ξεκινάς λοιπόν δειλά δειλά να γράφεις τα πρώτα σου ποιήματα. Αν κάνεις το λάθος να το εκμυστηρευτείς σε ανθρώπους που δεν έχεις πολύ στενές σχέσεις, όπως για παράδειγμα συναδέλφους, παρέες που περιστασιακά πίνετε έναν καφέ, αυτόματα θα στιγματιστείς ως αλαφροϊσκιωτος, ονειροπαρμένος και γραφικός. Χωρίς να έχουν διαβάσει τα ποιήματά σου αλλά και χωρίς να έχουν τα εφόδια για να τα αξιολογήσουν. Οι πιο χοντροκομμένοι θα σε κοροϊδεύουν μπροστά σου εντελώς

απροκάλυπτα αναπαράγοντας γλευστικές ατάκες από ταινίες του παλιού ελληνικού κινηματογράφου και σήριαλ, οι πιο «ευγενικοί» θα σε σχολιάζουν με κακεντρέχεια πίσω από την πλάτη σου. «Έγινε και ο τάδε ποιητής! Τι άλλο θα ακούσουμε;», «Τριάντα χρόνων μαντράχαλος και γράφει ποιήματα σαν ερωτοχτυπημένος έφηβος. Δεν κοιτάει να βρει μια σοβαρή ασχολία». Με το ξεκίνημά σου λοιπόν έχεις προκαλέσει άθελά σου τη χλεύη, την ειρωνεία και την απαξίωση απλώς και μόνο επειδή γράφεις ποιήματα. Αποφασίζεις ότι άνθρωποι που δεν σέβονται αυτό που κάνεις δεν έχουν θέση στη ζωή σου και ότι δεν υπάρχει κανένας λόγος να μιλάς για την ενασχόλησή σου με την ποίηση σε ανθρώπους που δεν ενδιαφέρονται.

Συνεχίζεις να γράφεις. Έτσι κι αλλιώς η ποίηση είναι το μόνο σου καταφύγιο. Όσπου έρχεται η ώρα να εκδώσεις την πρώτη σου ποιητική συλλογή. Και τότε έρχονται τα βέλη από «φίλους» και

«φίλες». Αυτοί δεν είναι σαν τους προαναφερθέντες που σε υποτιμούν και σε χλευάζουν. Υποτίθεται ότι εκτιμούν τη δουλειά σου. «Δεν είσαι ακόμα έτοιμος», «Πολύ ωραίο το βιβλίο σου αλλά, ξέρεις, δεν θα πουλήσει». Ακολουθούν άχρηστες συμβουλές και νουθεσίες που ποτέ δεν ζήτησες. Όσο νωρίτερα αντιληφθείς το πόσο φίλοι είναι στην πραγματικότητα αυτοί οι άνθρωποι, τόσο το καλύτερο. Ξεκινάς την αναζήτηση εκδοτικής στέγης. Και τότε αντιμετωπίζεις τη σκληρή πραγματικότητα. Είναι σχεδόν απίθανο να βρεις εκδότη ή εκδότρια που θα εκδώσει το βιβλίο σου χωρίς να επιβαρυνθείς οικονομικά γιατί η ποίηση δεν είναι εμπορική και δεν θέλουν να αναλάβουν το ρίσκο. Ακόμα όμως και αν βρεις θα αναγκαστείς να υπογράψεις ένα συμβόλαιο με πολύ δεσμευτικούς όρους, ενώ δεν θα έχεις κανένα λόγο στην έκδοση του βιβλίου σου. Μπορεί να σε αναγκάσουν να αλλάξεις ακόμα και τον τίτλο, να δεχτείς ένα εξώφυλλο που δεν σε εκφράζει και να το παρουσιάσεις σε έναν χώρο που δεν θα περνούσες ούτε απ' έξω.

Αποφασίζεις λοιπόν να χρηματοδοτήσεις ο ίδιος την έκδοση της ποιητικής σου συλλογής. Και τότε θα αμφισβητήσουν την αξία της δουλειάς σου. «Για να πλήρωσε για να εκδοθεί το βιβλίο του ποιος ξέρει τι βλακείες θα γράφει;» θα πουν. Δεν λείπουν και οι ηθικολογίες του τύπου «Είναι αλαζονικό να πληρώνεις για να εκδοθεί το βιβλίο σου». Ακόμα μια φορά σου ζητάνε να απολογηθείς σαν να έχεις κάνει κάτι κακό. Ποιοι; Άνθρωποι που δεν έχουν καμία σχέση με την εκδοτική πραγματικότητα.

Συνεχίζεις να γράφεις. Η ποίηση παραμένει το μόνο σου καταφύγιο. Αρχίζεις να συμμετέχεις σε διάφορες ποιητικές εκδηλώσεις. Εκεί θα συναντήσεις διάφορους τυχάρπαστους που υποτίθεται ότι ενδιαφέρονται για την ποίηση. Και θα αναγκαστείς να υποστείς την αγένεια, την αδιακρισία και την ανοησία τους. «Γιατί γράφεις;», «Τι είναι για σένα η ποίηση;», «Είσαι γνωστός;», «Πώς βρίσκεις εκδότη;», «Πλήρωσες για

να εκδοθεί το βιβλίο σου;», «Πόσα πλήρωσες;», «Πόσα αντίτυπα έχεις πουλήσει;», «Τι άλλο κάνεις εκτός απ' τη συγγραφή;», «Πώς βιοπορίζεσαι;». Αυτές είναι μερικές απ' τις ερωτήσεις που θα δεχτείς από ανθρώπους που βλέπεις για πρώτη φορά στη ζωή σου, συνοδευόμενες από κακίες του τύπου «Η απαγγελία σου ήταν πολύ κάτω του μετρίου», «Τα ποιήματά σου δεν τα βρίσκω καθόλου καλά. Μην το παίρνεις προσωπικά, τη γνώμη μου λέω». Αν πας στο γραφείο κάποιου δικηγόρου, για παράδειγμα, και κάνεις ανάλογες ερωτήσεις ή δηλώσεις το πιο πιθανό είναι να σε πετάξει έξω με τις κλωτσιές. Ως ποιητής όμως θεωρούν ότι είσαι υποχρεωμένος να βγάζεις τα εσώψυχά σου και να δίνεις πλήρη αναφορά για τη δουλειά σου στον καθένα και επιπλέον να ανέχεσαι αδιαμαρτύρητα την κακία τους.

Κάποια στιγμή θα σου ζητήσουν να δηλώσεις ιδιότητα. Η αφορμή μπορεί να είναι η έναρξη της συνεργασίας σου με

κάποια ιστοσελίδα στην οποία αρθρογραφείς. Αφού λοιπόν η ποίηση είναι η κύρια ασχολία σου δηλώνεις ως ιδιότητα αυτή του ποιητή. Για ακόμα μια φορά θα δεχτείς επιθέσεις. Θα σου πουν ότι δεν είσαι ποιητής επειδή γράφεις κάποιους στίχους, ότι κανείς δεν έχει το δικαίωμα να δηλώνει ποιητής, ότι ποιητής είναι μόνο όποιος ασχολείται αποκλειστικά και μόνο με την ποίηση ή εν πάση περιπτώσει πληροί τις προϋποθέσεις που έχουν θέσει αυτοί. Μπορεί να γράφεις δεκαπέντε χρόνια ποίηση και κάποιοι παντογνώστες και αυτόκλητοι κριτές των πάντων θεωρούν ότι πρέπει να τους ζητήσεις την άδεια για να δηλώσεις ποιητής.

Σε οποιαδήποτε δουλειά οι εργαζόμενοι επιδιώκουν την αναγνώριση και την επιτυχία. Ως ποιητής όμως απαιτούν από σένα να ζεις μες στη μίζερια. Αυτό που για άλλους είναι αυτονόητο για έναν ποιητή θεωρείται ματαιοδοξία. Αντίστοιχα και όταν προσπαθήσεις να προωθήσεις τη δουλειά σου θα αντιμετωπίσεις επικρίσεις

συνοδευόμενες απ' την άποψη, που την παρουσιάζουν ως αυτονόητη αλήθεια, ότι οι ποιητές δεν πρέπει να ενδιαφέρονται για τη δημοσιότητα. Σε μια οποιαδήποτε δουλειά αν δεν πληρωθείς θα πας στην επιθεώρηση εργασίας και στο σωματείο του κλάδου σου και θα διεκδικήσεις τα δεδουλευμένα σου. Ακόμα και αν δεν δικαιωθείς όλοι θα αναγνωρίσουν το δίκιο σου. Αν ως ποιητής δεν πάρεις τα χρήματα που δικαιούσαι όχι μόνο δεν θα σε υποστηρίξει κανείς αλλά δεν αναγνωρίζουν καν το δικαίωμά σου να αμείβεσαι για τη δουλειά σου. Θα πουν ότι το να βγάζεις κέρδος απ' την ποίησή σου είναι ξεπούλημα. Σε περίπτωση που κάποιος κλέψει ένα ποίημά σου, δεν εννοώ να επηρεαστεί απ' αυτό αλλά να το δημοσιεύσει αυτούσιο με το όνομά του, δεν πρόκειται να δικαιωθείς και κανείς δεν θα σε προστατεύσει. Ο κλέφτης θα σου απαντήσει θρασύτατα ότι στην τέχνη δεν υπάρχει παρθενογένεση και άλλες τέτοιες σοφιστείες. Η λογοκλοπή είναι το μόνο έγκλημα που δεν τιμωρείται. Ενίοτε επιβραβεύεται.

Τα προβλήματα που έχεις ως ποιητής ποτέ δεν θεωρούνται σοβαρά. Τι κι αν αναζητάς για χρόνια εκδοτική στέγη χωρίς αποτέλεσμα; Τι κι αν για βδομάδες δεν έχεις έμπνευση; Τι κι αν είσαι απογοητευμένος γιατί το τελευταίο σου βιβλίο δεν πήγε καλά; Όλα αυτά τα θεωρούν ασήμαντα γιατί πιστεύουν πως απλώς κάνεις το κέφι σου. Σε όλα τα παραπάνω να προσθέσουμε αμέτρητες απογοητεύσεις, απόπειρες οικονομικής εκμετάλλευσής σου από επιτήδειους, ατέλειωτη αναμονή για μια δημοσίευση που μπορεί να μη γίνει και ποτέ, διαμάχες και συγκρούσεις στις οποίες έχεις εμπλακεί χωρίς να θες. Έχεις αφιερώσει λοιπόν κάποια χρόνια απ' τη ζωή σου στην ποίηση και ποιο είναι το αποτέλεσμα; Κάποιες μικρές χαρές για κάποιες επιτυχίες και κάποια θετικά λόγια από ελάχιστους ανθρώπους. Απ' την άλλη απορρίψεις, απαξίωση, προσβολές, επιθέσεις, ανόητες και αδιάκριτες ερωτήσεις, γενικότερα μια μεγάλη ψυχική φθορά. Χωρίς να έχεις ενοχλήσει και χωρίς να έχεις προσβάλλει

κανέναν. Χωρίς να έχεις την παραμικρή έπαρση.

Συνεχίζεις λοιπόν να γράφεις. Η ποίηση όπως πάντα είναι το μόνο σου καταφύγιο. Συνεχίζεις να γράφεις μέσα στην απόλυτη μοναξιά, χωρίς υποστήριξη από πουθενά, χωρίς κανείς να μπορεί να σε καταλάβει. Όσπου έρχεται κάποια στιγμή που ο αγώνας που δίνεις τόσα χρόνια αποδίδει. Συνεργάζεσαι με έναν καταξιωμένο εκδοτικό οίκο, γράφονται κριτικές για τα βιβλία σου σε μεγάλες εφημερίδες, παίρνεις κάποιο σημαντικό βραβείο. Πριν προλάβεις να απολαύσεις τους καρπούς των κόπων σου θα δεχτείς έναν πόλεμο λάσπης. Θα πουν ότι έχεις μέσο, ότι είσαι σε κυκλώματα, ότι ξεπουλήθηκες, ότι είσαι φίλος με κριτικούς και μέλη κριτικών επιτροπών, ότι είσαι τσανακογλείφτης. Κι ας μην έχεις δώσει ποτέ δικαίωμα κι ας μην έχεις κάνει βήμα πίσω σε σχέση με τις αξίες σου κι ας λειτουργείς πάντα με γνώμονα τη συνείδησή σου. Θα κατακρεουργήσουν την προσωπικότητά

σου άνθρωποι που τους είσαι παντελώς άγνωστος, θα αμφισβητήσουν τη λογοτεχνική σου αξία άνθρωποι που δεν ξέρουν να γράφουν το όνομά τους, θα αμφισβητήσουν το ήθος και την αξιοπρέπειά σου άνθρωποι που τη δική τους αξιοπρέπεια την πετάνε στα σκουπίδια για να τους σβήσουν μια κλήση της τροχαίας. Γιατί πάντα έτσι γίνεται. Αυτοί που παριστάνουν τους άσπιλους και τους αμόλντους κρίνοντας την ηθική υπόσταση των άλλων είναι χωμένοι μέχρι το λαιμό στη βρωμιά. Επινοούν χίλια δυο συνωμοσιολογικά σενάρια και ισχυρίζονται διάφορα ευφάνταστα χωρίς την παραμικρή απόδειξη. Ασφαλώς, όπως και σε κάθε χώρο, στον χώρο της λογοτεχνίας υπάρχουν κακώς κείμενα, αδικία, άνθρωποι που προσπαθούν να ανελιχθούν με ανήθικα μέσα. Πάντα όμως υπάρχουν και άνθρωποι που πετυχαίνουν με σκληρή δουλειά και την αξία τους που δεν μπορεί να αμφισβητήσει κανένας συκοφάντης. Κι αυτή τη φορά φυσικά δεν λείπουν οι ηθικολόγοι. Θα πουν ότι έπρεπε να αρνηθείς το βραβείο ή να αναφερθεί το

έργο σου σε κάποιο αφιέρωμα εφημερίδας στη σύγχρονη ποίηση. Αλήθεια πόσοι απ' αυτούς θα αρνούνταν μια προαγωγή ή μια αύξηση στη δουλειά τους, μια κρατική υποτροφία, μια κοινωνική παροχή; Αλλά ως ποιητής δεν κρίνεσαι μόνο για τη δουλειά σου αλλά και για πράγματα που αφορούν μόνο εσένα, όπως το αν θα πληρώσεις για την έκδοση του βιβλίου σου και αν θα δεχτείς κάποιο βραβείο.

Ένας κύκλος λοιπόν κλείνει. Ξεκινάς λουιδορούμενος ως αλαφροϊσκιωτος και καταλήγεις λασπολογούμενος ως κάποιος ποταπός που ξεπουλάει την αξιοπρέπεια του για ένα βραβείο. Συνεχίζεις να γράφεις. Η ποίηση όπως πάντα είναι το μοναδικό σου καταφύγιο. Ο δρόμος της ποίησης είναι απόλυτα μοναχικός. Ταυτόχρονα όμως έχει μια μοναδική ομορφιά. Βαδίζοντάς τον έχεις πάντα το βλέμμα στραμμένο στον ουρανό. Εκεί που δεν φτάνει καμία μικρότητα.

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Νίκος Σουβατζής γεννήθηκε στο Βερολίνο το 1977. Είναι απόφοιτος του τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έχει εκδώσει τη συλλογή διηγημάτων *Αναχώρηση* και τις ποιητικές συλλογές *Χειμερινή ισημερία* και *Ανατολική περίπολος*. Υπό έκδοση βρίσκεται η τρίτη του ποιητική συλλογή με τίτλο *Στον αιώνα των ξένων*.

Περιεχόμενα

Πρόλογος	2
Ο δικός μου Καββαδίας ή πώς ανακάλυψα την ποίηση	3
Κραυγάζοντας στο σκοτάδι	7
Πώς γεννιέται ένα ποίημα	10
Αποκωδικοποιώντας την ποίηση	13
Μερικές βασικές προϋποθέσεις για τη συγγραφή ποίησης	19
Για τη χρησιμότητα της ποίησης	26
Η θέση της ποίησης σήμερα	30
Η ποίηση στη μαζική κουλτούρα	35
Ποίηση και καραντίνα	41
Τρεις διαπιστώσεις και μια αντίφαση	44
Ένας απόλυτα μοναχικός δρόμος	49
Βιογραφικό σημείωμα	60